

Міністерство освіти і науки України  
Мукачівський державний університет  
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна  
Національної академії педагогічних наук України  
Пряшівський університет (м. Пряшів, Словаччина)  
Педагогічний факультет Карлового університету (м. Прага, Чехія)  
Науковий університет імені Етвеша Лоранда (м. Будапешт, Угорщина)  
Вища лінгвістична школа (м. Ченстохова, Польща)  
Інститут педагогіки і психології  
Університету імені Яна Кохановського в Кельціх (Польща)  
Державний Університет «Utena College» (м. Утена, Литва)  
Гуманітарний-педагогічний коледж  
Мукачівського державного університету

## **ОСВІТА І ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Збірник тез доповідей  
за матеріалами VII Міжнародної  
науково-практичної конференції  
26-27 жовтня 2023 року

Україна, Мукачево 26-27 жовтня 2023 р.

*Рекомендовано до друку Науково-технічною радою  
Мукачівського державного університету  
(протокол № 3 від 25 жовтня 2023 р.)*

**Рецензенти:**

**Хомич Лідія Олексіївна** – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (м. Київ);

**Козубовська Ірина Василівна** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (м. Ужгород);

**Теличко Наталія Вікторівна** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання, Мукачівський державний університет (м. Мукачево).

**Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції:** збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 жовтня 2023 р., Мукачево / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2023. 452 с.

ISBN 978-617-7495-53-5

У збірнику представлено тези доповідей учасників VII Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції». Учасниками конференції запропоновано до обговорення проблеми розвитку закладів загальної середньої та вищої освіти, освіти дорослих і професійної активності фахівців.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів, які займаються проблемами національної освіти в умовах інтеграції в європейський і міжнародний освітній простір.

Редакційна колегія: Щербан Т. Д. – д.психол.н., професор (голова); Гоблик В. В. – д.е.н., професор; Товканець Г. В. – д.пед.н., професор; Кобаль В. І. – к.пед.н., професор; Молнар Т. І. – д.пед.н., доцент; Горват М. В. – к.пед.н., доцент; Мочан Т. М. – к.пед.н., доцент; Фенчак Л. М. – к.пед.н., доцент.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

© Мукачівський державний університет, 2023

<b>DR. ERDEI G. VÁLTOZÁSOK? ÚJ IRÁNYOK? VAGY MINDEN A RÉGI? – A DEBRECENI EGYETEM FELNŐTTKÉPZÉSE.....</b>	14
<b>DR. PÁLFI S. RESEARCH ON CHILDREN'S RIGHTS IN HUNGARIAN KINDERGARTENS .....</b>	15
<b>MATULČÍK J. KOMPARATÍVNY VÝSKUM A MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA V EDUKÁCII DOSPELÝCH .....</b>	16
<b>SAKALOVÁ B. VÝCHOVA K ZDRAVIU A ZDRAVOTNÁ GRAMOTNOSŤ NA PRIMÁRNOM STUPNI VZDELÁVANIA.....</b>	18
<b>SHEVCHENKO – LEDYAN C. CONTROL AND SUPERVISION OVER THE EXECUTION OF JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS.....</b>	20
<b>SHEVCHENKO – LEDYAN C. SPAIN: RESPECTING HUMAN RIGHTS .....</b>	22
<b>CHOVRIY S. TRAINING OF PEDAGOGICAL PERSONNEL FOR THE SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION .....</b>	24
<b>CHOVRIY S., HAVOR A. THE ESSENCE OF THE “EMOTIONAL INTELLIGENCE” CONCEPT IN THE CONTEXT OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH .....</b>	26
<b>DR. PALLAY K., DR. MOLNAR F. THE IMPACT OF THE RUSSO-UKRAINIAN WAR ON THE STUDENT MOBILITY WITH STUDY PURPOSES FROM TRANSCARPATHTIA (UKRAINE) .....</b>	28
<b>HERTSOVSKA N., BIZHKO A. THE ROLE OF DISCOURSE COMPETENCE IN THE PROCESS OF LANGUAGE IMPROVEMENT .....</b>	30
<b>KHMYZOVA O. USING TED TALKS FOR IMPROVING LISTENING COMPREHENSION SKILLS .....</b>	32
<b>KRAVCHENKO T. THE CHALLENGES OF SCIENTIFIC COMMUNICATION IN THE DIGITAL AGE .....</b>	33
<b>ЩЕРБАН Т.Д., АНТОНІК Є.М. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАЛЕЖНИХ ВІД СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....</b>	35
<b>ЩЕРБАН Т.Д., ДАНКАНИЧ А.А. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У РАМКАХ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ» .....</b>	37
<b>ЩЕРБАН Т.Д., ДОЛИНАЙ Т.Т. ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ АГРЕСИВНОГО СПІЛКУВАННЯ ПАЦІЄНТА З ЛІКАРЕМ.....</b>	39
<b>ЩЕРБАН Т.Д., САМОЙЛОВ О.С. СХИЛЬНІСТЬ ДО СЕЛФІ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....</b>	41
<b>ЩЕРБАН Т.Д., ХОМА П.П. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПЕДАГОГІЦІ.....</b>	43
<b>АВШЕНЮК Н.М. ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ.....</b>	45

<b>АЛМАШІЙ К.М., БЛИК О.В.</b> ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО СПРИЙМАННЯ СВІТУ ЧЕРЕЗ ЖИВОПИС У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	47	<b>БЛИК О.В., ДУДЛА Т.В.</b> ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ МАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОБРАЗОТВОРЧИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ .....	86
<b>АЛМАШІЙ Е.В., ТЯГУР А.В.</b> ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЛЕПБУКІВ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРИЙОМУ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» .....	49	<b>БЛИК О.В., МАКСИМЕЦЬ В.В.</b> ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ВИДАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	89
<b>БАБИНЕЦЬ Д.В., КУЗЬМА-КАЧУР М.І.</b> ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	51	<b>БЛИК О.В., МАХЛИНЕЦЬ А.І.</b> ВПЛИВ ЖИВОПИСНИХ ТВОРІВ НА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ.....	91
<b>БАРНА Х.В., ВЕЛИЧКАНИЧ М.В.</b> ПЕРЕДУМОВИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ .....	53	<b>БЛИК О.В., ПАНЬКАНИНЕЦЬ Т.С.</b> РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ КОГНІТИВНОЇ АКТИВНОСТІ ЧЕРЕЗ НЕТРАДИЦІЙНІ ПРИЙОМИ МАЛЮВАННЯ.....	93
<b>БАРНА Х.В., КОСТЮК М.О.</b> ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ІНКЛЮЗИВНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ .....	55	<b>БЛИК О.В., РОГАЧ Р.В.</b> ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	96
<b>БАРНА Х.В., ЛУПАК В.</b> ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ .....	57	<b>БЛИК О.В., СКИБА І.В.</b> АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР .....	98
<b>БАРНА Х.В., ОРЯБКО О.Ф.</b> РОЛЬ ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗШИРЕННІ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ .....	59	<b>БЛИК О.В., ТОМАШ І.І.</b> ВИЯВЛЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ОБДАРОВАНОСТІ УЧНІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ .....	100
<b>БАРЧІЙ М.С., ВОРОНОВА О.Ю.</b> РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО .....	60	<b>БЛИК О.В., ЧАЙКОВСЬКА К.Р.</b> ДОСЛІДЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ АСПЕКТІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА УСПІШНІСТЬ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ З МУЗИКИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА .....	103
<b>БАСАРАБ В.В., КОРОЛЬ Н.В.</b> ЗАСОБИ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	63	<b>БЛИК О.В., ЧІРІ С.С.</b> ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ ЇХНІХ НАВИЧОК АНАЛІЗУ ТА ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	105
<b>БАСАРАБ В.В., КУЦИК О.Г.</b> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ .....	66	<b>БЛИК О.В., ЧІРІ С.С.</b> ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ТВОРЧОГО СПРИЙНЯТТЯ НА ПРОЦЕСИ МИСТЕЦЬКОГО ВИРАЖЕННЯ ТА ТВОРЧОСТІ .....	107
<b>БАРАНОВСЬКА О.В., КЛЕНОВСЬКА В.В., ЛАЛАК Н.В.</b> ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПАРТНЕРСТВА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА СІМ'Ї .....	68	<b>БЛИК О.В., ШТЕФАНЬО Ж.М.</b> ВПЛИВ СУЧАСНОГО ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ .....	110
<b>БЕДЕВЕЛЬСЬКА М.В.</b> РОЛЬ СЛОВАЦЬКОЇ МОВИ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	71	<b>БОБАЛЬ Т.І., КУЗЬМА-КАЧУР М.І.</b> ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ .....	112
<b>БЕРЕЖНА С.І.</b> ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИСТІСНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ.....	72	<b>БОЙКО А.В., ТОВКАНЕЦЬ Г.В.</b> АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ВІДНОШЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ПРОБЛЕМ МОДЕЛЮВАННЯ УРОКУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ .....	114
<b>БЕСПАЛЬКО В.В., КАРНАКОВА Г.О.</b> ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИКОНАВСЬКОМУ АСПЕКТІ... ..	75	<b>БОКША Н.І., АНДРЕЙЧИК М.В.</b> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ ТА У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	117
<b>БЕСПАЛЬКО Л.А., БЛИК О.В.</b> ЗОБРАЖУВАЛЬНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ .....	78	<b>БОКША Н.І., ГРЕШКО В.В.</b> ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНОСТЬ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ .....	119
<b>БЄЛІЧКО А.М., БЛЮК О.Г.</b> ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ: ПОНЯТТЯ І ПРИЧИНИ .....	80	<b>БОКША Н.І., ПИЛИПКО К.А.</b> ГУРТКОВА РОБОТА ЯК ФОРМА ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ .....	121
<b>БІГУН Л.І., БЛИК О.В.</b> ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ТА ВАГОМОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ У СТИМУЛЮВАННІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС УРОКІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА .....	84		

різні психологічні процеси виражаються і виступають як складна єдність: сприйняття, пам'ять, уява та уява.

Зміст наочного мислення – це різні чуттєві враження, які інтегровані в загальний образ, вигаданий образ. Головне в образі є зорове враження, оскільки це найпотужніший засіб зорового сприйняття, зберігання та обробки всієї наукової інформації. Це основа позиціонування людини в навколишньому світі: завдяки чіткому навчанню зорова система стає головним сенсорним каналом для вивчення мовних навичок.

Вчені розглядали поняття «образність» та «образне мовлення», роблячи наголос на мовних засобах, що використовуються в будь-якому літературному тексті (В.В. Виноградов, І.Р. Гальперин, Б.М. Головін, О.І. Єфімов та ін.). Такі дослідники як Н.В. Гавриш, Б.М. Головін, Л.О. Новиков, М.І. Пентилюк, О.Д. Пономарів до засобів образності відносять: фонетико-словотворчі (анафора, епіфора, алітерація, асонанс, префікси і суфікси з емоційним забарвленням); лексико-семантичні (багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, анафора, епіфора); синтаксичні (народні приповідки: прислів'я, приказки; фразеологізми (ідіоми); тропи (епітети, порівняння, метафора, метонімія, синекдоха, символ, уособлення, гіпербола); стилістичні фігури (семантичні – антитеза, градація; синтаксичні – паралелізм, анафора, епіфора, інверсія, замовчування, риторичне запитання, риторичне звертання тощо) [2].

Дослідники розглядаючи, чому у дітей молодшого віку виникають проблеми з розумінням образних виразів, зазначили, що важливим фактором є метод вимірювання метафоричної компетентності. Труднощі дітей у розумінні метафоричної мови часто виникають через фактори, не пов'язані з метафорою. Такими факторами є обмежені знання світу, обмежені знання мови, труднощі у створенні відповідного контексту для інтерпретації образної мови та труднощі у словесному поясненні метафор.

Розвиток грамотності дітей передбачає підвищення обізнаності про властивості мови, слів і речень, складів і фонем, а також про семантичні відношення, такі як синоніми та антоніми. Взаємозв'язок між фонологічною обізнаністю та читанням добре відомий. Але це стосується не лише аналізу звуку, а й більш абстрактних складових мови, таких як слова та речення. Традиційно грамотність визначається як компетентність читати та писати.

Однак у «Словнику-довіднику з української лінгводидактики» зазначено, що «бути грамотним» стверджується не лише володіючи базовими навичками читання та письма, але й володіючи компетентністю з більш спеціалізованою інтелектуальною чи академічною мовою в різних соціальних контекстах. Читання та письмо – це не просто навички, які потрібно набути, а складові особливого способу спілкування, що має складне відно-

шення до основного способу спілкування – слухання та мовлення, а також до інших способів вираження та спілкування [1].

Мова та грамотність розвиваються одночасно і впливають одна на одну. Те, що діти навчаються слухати та говорити, сприяє їхній здатності читати та писати та навпаки. Наприклад, фонологічна обізнаність маленьких дітей (здатність ідентифікувати та складати усні рими, визначати і працювати зі складами у вимовлених словах, а також здатність чути, ідентифікувати та маніпулювати окремими звуками – фонемами – у вимовлених словах) є важливим показником їх потенційний успіх у навчанні декодуванню друку. Ранній розвиток словникового запасу є важливим фактором успіху в розумінні читання. Фонологічна обізнаність та розвиток словникового запасу починаються рано з участі в римованих іграх та співах, спільному досвіді книг та розширених бесідах з дорослими.

Отже, формування образного мовлення молодших школярів визначається цілою низкою умов: тренуванням мовленнєвих навичок, спрямованістю на розуміння виразних можливостей мови, накопиченням досвіду використання мовних засобів, розвитком когнітивних аспектів семантики мовних одиниць. Значне місце у засвоєнні мовних знань, умінь та навичок належить художньому слову, здатному виражати почуття, викликати уявлення і бути дієвим чинником розвитку активного мовлення молодших школярів.

#### Список використаних джерел

1. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / кол. авторів за ред. М. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2015. С. 162.
2. Шелест В. Розвиток творчих здібностей учнів засобами художнього слова. Українська мова і література в школі. 2014. №11. С.63-68.

ДУДА О.М.О.,

ФЕНЧАК Л.М.

*Мукачівський державний університет, Україна*

### **ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ДУХОВНОГО ЗДОРОВ'Я У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Духовна складова здоров'я є своєрідною вершиною, яка збирає все найкраще в людині, завдяки чому індивід стає особистістю. Науковці та педагоги духовність трактують як складний багатоструктурний феномен, який характеризує внутрішній світ індивіда та виявляє себе через моральність,

збереження чистого сумління, відповідальність, служіння людям через добродіяння у стосунках [2].

Основними факторами, які впливають на духовний розвиток молодшого школяра, є сім'я та школа. Так, молодші школярі переважно рідко відвідують разом із батьками театри, виставки, екскурсії, церкву; обмеженим є й «живе спілкування» у сім'ї, адже духовний діалог з дорослими замінює «теле-іграшково-розважальна індустрія», внаслідок чого позитивний потенціал сімейного виховання істотно знижується [2]. Як зазначає О. Савченко на рівень духовного здоров'я дітей у сім'ї значний вплив мають і такі чинники, як тип стосунків її членів, стиль спілкування, мікроклімат, який може бути як сприятливий, так і несприятливий. Не сприяє духовному розвитку молодшого школяра, зокрема, нервовий, напружений мікроклімат: він негативно позначається на психічному стані дитини, на рівні її самооцінки, налаштовує на підсилення її агресивності. Доброзичлива ж атмосфера, пронизана щирістю, взаєморозумінням, любов'ю, навпаки, створює надійне підґрунтя для розвитку відповідних якостей особистості дитини [3].

Педагоги-практики період виховання молодших школярів називають «школою сердечності», коли треба посилено вчити добру, любові, милосердя. Для цього необхідно, щоб здобувачі освіти постійно бачили гуманістичний зміст учинків і поведінки тих, хто їх оточує: рідних, близьких, вчителів, дорослих, а педагог, у свою чергу, повинен регулярно організовувати спільну діяльність, спрямовану на з'ясування змісту дитячого вчинку – як позитивного, так і негативного [1].

На основі проаналізованої психолого-педагогічної літератури нами встановлено, що у початковій школі критеріями формування у молодших школярів духовного здоров'я є: узгодженість загальнолюдських та національних морально-духовних цінностей, наявність позитивного ідеалу, працелюбність, відчуття прекрасного у житті, в природі, у мистецтві. Вказане свідчить про доцільність формування у школярів таких знань про духовне здоров'я: здоров'я в системі загальнолюдських цінностей; духовність людини як основа здоров'я; духовні вчення про здоров'я; ідеал здорової людини; духовні цінності і засоби розвитку духовності; здоров'я в системі життєвих цінностей народу; традиції культури здоров'я українського народу; національні особливості формування здоров'я; народні свята і здоров'я. Чималий позитивний вплив на виховання духовності мають, зокрема, уроки християнської етики, які вчать молодших школярів співчувати та співпереживати, розвивають в учнів належну культуру мислення, спілкування, формують такі риси характеру, як доброзичливість, працьовитість, любов до ближнього [1; 2; 3].

Стан духовного здоров'я зумовлюється засвоєною здобувачами початкової освіти системою особистісних цінностей, їх ставлення до сенсу життя,

втіленням у реальному житті ідеалів добра, милосердя, людяності, прагнення до самовдосконалення. На думку науковців складовими духовного здоров'я особистості є також: наявність ідеалу здорової особистості, життєвих цінностей, працездатність, творча активність, почуття прекрасного й життєрадісного, віра в себе і людей, відповідальність за свої дії та вчинки [3].

Для духовного розвитку школяра потрібна постійна духовна діяльність, спрямована на осмислення свого «Я» та ставлення до духовних цінностей. У процесі духовної діяльності відбувається зростання і збагачення внутрішнього світу дитини, становлення її індивідуальності, осмислення таких категорій, як «мораль», «духовність», «совість», «відповідальність», «повага» тощо.

Таким чином, процес формування духовного здоров'я здобувачів початкової освіти дуже складний і суперечливий, вимагає врахування багатьох різнопланових впливів як з боку школи, так і з боку сім'ї, суспільства в цілому.

#### Список використаних джерел

1. Акімова І. М. Утвердження здорового способу життя серед учнів початкових класів. Початкове навчання та виховання, № 31, 2009р. С. 2–4.
2. Боришевський М. Й. Духовність особистості: соціально-психологічна сутність, детермінанти становлення та розвитку. Проблеми загальної та педагогічної психології. 36. наук, праць Ін-ту психології ім. Г. С Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. Ч. 5. К., 2007. С 25-32.
3. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи: посібник для вчителів і методистів початкового навчання 3-те вид., без змін. Київ: Богдано-ва А. М., 2009. 226 с.

ДЯКУЛИЧ Х.С.,  
КОТУБЕЙ В.Ф.

*ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж  
Мукачівського державного університету», Україна*

### САМОВИХОВАННЯ – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ

Утвердження України як самостійної держави, її національне відродження і перехід до ринкових відносин кардинально впливають на роль фахівців з вищою освітою. Сьогодні загальноосвітнім закладам потрібні педагоги з досвідом самовиховання і саморозвитку професійних умінь, організації особистісно-орієнтованого навчально-виховного процесу. Реформування системи педагогічної освіти вимагає від майбутнього вчителя вибору стратегії неперервної освіти на основі саморозвитку, самовдосконалення,



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>